Statsforvalteren i Oslo og Viken

Vår dato: 29.10.2021
Vår ref: 2021/22482
Deres dato: 24.09.2021
Deres ref:

Norsk institutt for naturforsking

Saksbehandler, innvalgstelefon
Tonje Katrine Vaage, 32266629

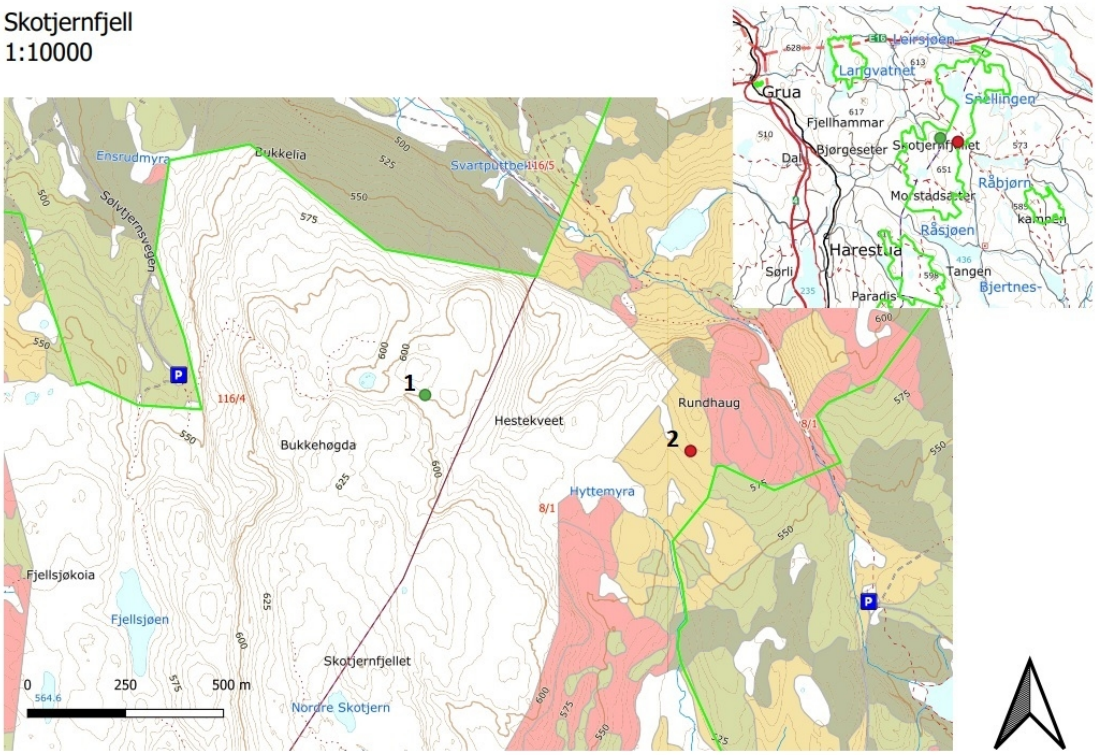
Att. Jenni Nordén

Tillatelse til flere prøveflater i forbindelse med forskningsprosjektet «Ecoforest» i Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat og Blåfjell naturreservat

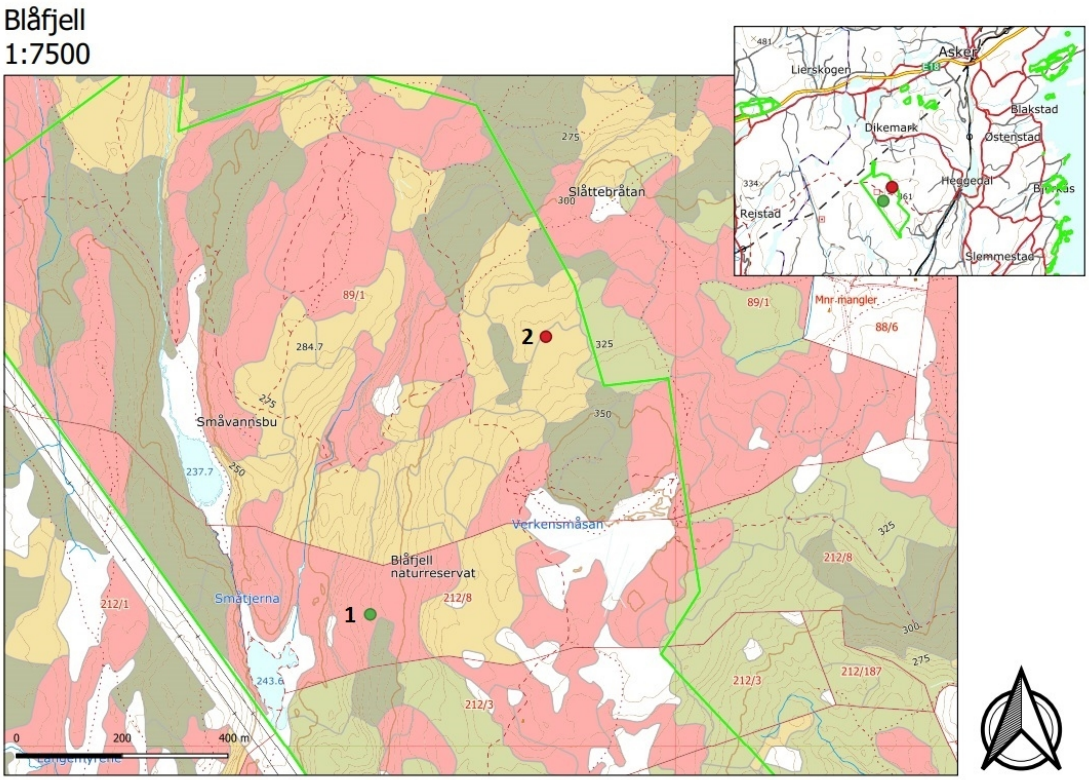
Statsforvalteren gir NINA ved Jenni Nordén samt samarbeidspartnere listet opp i søknaden utvidet tillatelse til å gjennomføre forskningsprosjektet «Ecoforest» ved to ekstra prøvelokaliteter i Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat og Blåfjell naturreservat. Prøvetakingen ved de to nye lokalitetene skal skje i tråd med tillatelse gitt 17.09.21. Tillatelsen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Det er stilt vilkår til tillatelsen.

Bakgrunn for saken
Vi viser til e-post mottatt 24.09.21 og 27.09.21. Det er søkt om tillatelse til ytterligere prøveflater i Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat i kommunene Nannestad og Lunner, samt i Blåfjell naturreservat i Asker kommune.

I vedtak av 17.09.21 (vår ref. 2021/22482) fikk Norsk institutt for naturforskning (NINA) ved Jenni Nordén, samt samarbeidspartnere listet opp i søknaden, tillatelse til å gjennomføre forskningsprosjektet «Ecoforest» i åtte verneområder i Oslo og Viken. Formålet med prosjektet er å undersøke produksjonsskogers evne til å gjenskape og opprettholde biologisk mangfold og karbondynamikk ved å sammenligne naturskogslignende skog og eldre produksjonsskog. I forbindelse med avklaring av prøveflater som skal benyttes i prosjektet er det funnet ytterligere to prøveflater innenfor verneområder som er aktuelle. De to nye prøveflatene gjelder to områder med eldre produksjonsskog i Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat og i Blåfjell naturreservat. Plassering av de nye prøveflatene er markert med rød prikk i figur 1 og 2. De grønne prikkene viser plassering for prøveflater med naturskogslignende skog som det ble gitt tillatelse til i vårt vedtak av 17.09.21. Gjennomføringen av prosjektet ved de ekstra prøveflatene med eldre produksjonsskog skal skje i tråd med denne tillatelsen og vilkår stilt til vedtaket.

Figur 1: Kart over ønsket plassering for prøveflater i Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat. Reservatgrensen er markert med grønn heltrukken linje og ny aktuell prøveflate er markert med rød prikk.

Figur 2: Kart over ønsket plassering for prøveflater i Blåfjell naturreservat. Reservatgrensen er markert med grønn heltrukken linje og ny aktuell prøveflate er markert med rød prikk.

Lovgrunnlag
Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat samt Blåfjell naturreservat. Vi forvalter verneområdene etter en egen forskrift med bestemmelser som sier noe om formålet med vernet, og hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt, forbudt eller som krever tillatelse.

Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 15.12.2017. Formålet med vernet er å bevare et større område som har særlig betydning for biologisk mangfold ved at det inneholder partier med urskogpreg og store, sammenhengende gammelskogområder med forekomster av truet og sjelden sopp- og lavflora knyttet til høy kontinuitet i skogbildet. Blant annet har reservatet den største kjente norske populasjonen av lappkjuke og forekomster av storporet flammekjuke og huldrestry. Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand.

I henhold til verneforskriften § 3 punkt a er vegetasjonen i naturreservatet, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp inkludert lav, eller deler av disse fra naturreservatet. Dyrelivet er vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt b. Videre må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av varige eller midlertidige innretninger eller uttak av masse i verneområdet, jf. verneforskriften § 3 punkt c. Verneforskriften inneholder ikke en bestemmelse om lavtflyging, men i henhold til verneforskriften § 3 punkt b er dyrelivet vernet mot unødig forstyrrelse.

Blåfjell naturreservat ble vernet ved kongelig resolusjon av 20.03.2015. Formålet med vernet er å bevare et område som representerer en typisk barblandingsskog i regionen. Videre er formålet med naturreservatet å bevare et område med særlig verdi for biologisk mangfold i form av naturtyper, økosystemer, plante- og dyrearter og naturlige prosesser. Det er en målsetting å beholde naturverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

I naturreservatet er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt a. Det er forbudt å fjerne planter og sopp (inkludert lav) eller deler av disse fra reservatet. Dyrelivet er vernet mot skade og ødeleggelse, jf. verneforskriften § 3 punkt b. I henhold til verneforskriften § 3 punkt c må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet i reservatet, som f.eks. oppføring av varige eller midlertidige innretninger, eller uttak av masse. Verneforskriften inneholder ikke en bestemmelse om lavtflyging, men i henhold til verneforskriften § 3 punkt b er dyrelivet vernet mot unødig forstyrrelse.

Verneforskriftene inneholder ikke spesifiserte dispensasjonsbestemmelser for prøvetaking av jord og ved, innsamling av insekter/sopp-prøver, samt utplassering av midlertidige innretninger med forskningsformål. I slike tilfeller har Statsforvalteren anledning til å vurdere søknaden etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven (nml.) § 48. Vi kan gi dispensasjon dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig.

Dispensasjonsmuligheten i nml. § 48 skal være en sikkerhetsventil, som skal fange opp uforutsette eller spesielle/særlige tilfeller. Hjemmelen skal ikke brukes til å utvide rammen for vernevedtaket ved at det rutinemessig gis dispensasjon til tiltak/aktiviteter som i utgangspunktet er forbudt. At vilkårene er oppfylt gir ikke krav på tillatelse. Det er opp til Statsforvalteren å vurdere om søknaden gir grunn til å gi dispensasjon fra verneforskriften i dette tilfelle.

Det følger av nml. § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal ligge til grunn som retningslinjer ved behandling av søknaden. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget i saken skal være tilstrekkelig. I

tillegg skal prinsippene om føre-var, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder vurderes.

Statsforvalterens vurdering
Beslutninger som berører naturmangfold skal bygge på kunnskap om naturverdier og effekten av påvirkninger, jf. nml. § 8. Statsforvalteren har kjennskap til naturreservatene gjennom arbeidet med verneprosessene, forvaltning av områdene, kartlegginger og databaser som Artskart og Naturbase. Vi regner derfor kravet om et godt kunnskapsgrunnlag som oppfylt.

Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat er et stort og sammenhengende område med gammel skog som ligger i nordre del av Romeriksåsene. Området har svært variert topografi med store og små myrer, daler, og flate rygger. Reservatet har store naturverdier i form av sjeldne arter og naturtyper. Det finnes generelt død ved jevnt over, og nokså store kjerneområder har konsentrasjoner av liggende død ved i alle nedbrytningsstadier. Området har også noe av den eldste furuskogen i marka, og har totalt sett stor verdi for artsmangfoldet knyttet til urskogsnær, fuktig granskog i mellomboreal sone. Det er ikke gjort registreringer i Naturbase eller Artskart ved lokalitet 2 i naturreservatet som vil bli påvirket av prøvetakingen.

Blåfjell naturreservat er et område i Kjekstadmarka som består av et større åsparti med en forkastningsdal som deler området i to. Skogen i området har stor variasjon med gran- og furuskog i alder 30-60 år, som er omgitt av gammel granskog på 120-160 år. Området har en god del stående og liggende død ved, men med relativt lav kontinuitet. Det er ikke gjort registreringer i Naturbase eller Artskart ved lokalitet 2 i naturreservatet som vil bli påvirket av prøvetakingen.

Kunnskap om den samlede belastningen skal ligge til grunn for vurderingen, jf. nml § 10. Dette innebærer at virkningene av forskningsprosjektet skal vurderes i sammenheng med andre effekter på det samme naturmangfoldet. Søknaden gjelder to ytterligere prøveflater på 15 x 15 meter i to forskjellige verneområder i Oslo og Viken. I forbindelse med forskningsprosjektet som skal gjennomføres på disse to flatene skal det tas prøver av jord, sopp, ved og insekter, plasseres ut midlertidige innretninger samt potensielt flys lavt med helikopter. For nærmere detaljer rundt prøvetakingen henviser vi til vedtak av 17.09.21. Prøvetakingen i de nye prøveflatene vil foregå på tilsvarende måte som beskrevet i gitt tillatelse. Inngrepene som skal skje i naturreservatene vil foregå på en begrenset prøveflate på 15 x 15 meter, og det skal tas et begrenset antall prøver av jord, ved, sopp og insekter. Etter vår vurdering vil de to nye prøveflatene ikke føre til nevneverdig økt belasting på naturmangfoldet i de to naturreservatene. For å sikre at belastningen på urørt natur og andre naturverdier holdes til et minimum stilles det vilkår til vedtaket.

Statsforvalteren legger til grunn at det foreligger nødvendig kunnskap om naturverdiene og virkningene av tiltaket. Føre-var-prinsippet, jf. nml. § 9, tillegges derfor liten vekt i denne saken. Prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket medfører, jf. nml. § 11, vurderes til å ikke være relevant i denne saken.

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder tas i bruk, jf. nml. § 12. I arbeidspakke 5 i forskningsprosjektet vil det være behov for å frakte inn større stokker inn i reservatene som skal plasseres like utenfor prøveflatene. For å sikre at det ikke importeres arter som ikke er stedegne til reservatene er det viktig at stokkene hentes fra områder i nærheten av reservatene. Vi ber også om at Artskart sjekkes for områdene stokkene skal hentes fra, slik at risikoen for å importere fremmede arter minimeres. Det er også viktig at alt av utstyr som skal benyttes i prosjektet rengjøres grundig før og etter det er brukt i reservatene. Det

skal ikke felles trær innenfor verneområdegrensene i forbindelse med prosjektet. Stokkene som skal fraktes inn i reservatene i forbindelse med arbeidspakke 5 kan bli liggende igjen i reservatene etter endt prosjekt for å begrense eventuell nødvendig lavtflyging med helikopter, og vil også kunne fungere som viktig habitat for rødlistede vedboende arter i reservatene. Stokkene bør ved prosjektets slutt så langt det er praktisk mulig legges på en slik måte at de ligger naturlig i terrenget slik at det ikke etterlates spor av forskningsaktiviteten i reservatene. Eventuelle hull i bakken etter prøvetaking av jord bør også tråkkes litt til for å minimere spor i terrenget.

I den originale søknaden til gjennomførelsen av forskningsprosjektet ble det nevnt at det var et mulig behov for å bruke helikopter for å frakte stokkene i arbeidspakke 5 inn i reservatene. Dette er ikke nevnt i søknaden om nye prøveflater med eldre produksjonsskog. Vi viser til vårt vedtak av 17.09.21 for nærmere beskrivelse av lavtflygingen med helikopter. Så fremt flygingen er godt planlagt vil den etter vår vurdering være en forbigående forstyrrelse i et veldig kort tidsrom. Vi anbefaler søker å nøye vurdere nødvendigheten av å bruke helikopter for å frakte stokkene inn i naturreservatene, og dersom det er praktisk mulig heller frakte stokkene inn på en annen måte. Forutsatt at den sårbare hekketiden for fuglearter unngås vil helikopterflygingen etter vår vurdering ikke være i strid med verneformålene eller påvirke verneverdiene nevneverdig. Dersom det skal brukes helikopter for frakt av stokken må flyrute og tidspunkt for flygingen sendes inn til godkjenning av Statsforvalteren før flygingen igangsettes.

I henhold til Miljødirektoratets rundskriv M106-2014 om forvaltning av verneforskrifter skal nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep samt ulemper tiltaket ellers medfører. Videre skal nødvendigheten av å gjennomføre forskningsprosjektet innenfor verneområdet, samt muligheten for å velge alternative lokaliteter utenfor verneområdet, vurderes. Vi har forståelse for at forskningsprosjektet krever lokaliteter med gammelskogspreg for å kunne gjennomføres, og slike områder finnes ofte i verneområder hvor området har fått stått hovedsakelig urørt over lengre tid. I dette tilfellet er de nye prøveflatene valgt ut på bakgrunn av sin karakter som eldre produksjonsskog. Forskningsprosjektet skal sammenligne par av prøveflater med naturskogslignende skog og eldre produksjonsskog, og det er derfor naturlig at disse parene ligger i nærheten av hverandre. Videre vurderer vi nytten av forskningsprosjektet som høy sammenlignet med inngrepene som skal utføres. Rapporten som skal sendes inn til Statsforvalteren ved prosjektets slutt vil bidra til økt forståelse for skogens økologiske prosesser knyttet til endringer i natur og klima, og vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for fremtidig forvaltning av verneområdene.

Etter vår vurdering er tiltaket ikke i strid med verneformålet og vil ikke påvirke verneverdiene nevneverdig. Vilkårene for å gi dispensasjon med hjemmel i nml. § 48 er dermed oppfylt.

Vedtak

Statsforvalteren gir NINA ved Jenni Nordén samt samarbeidspartnere listet opp i søknaden en utvidet tillatelse til å gjennomføre forskningsprosjektet «Ecoforest» ved to ekstra prøvelokaliteter i Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat og Blåfjell naturreservat. Tillatelsen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene. Det skal vises særlig hensyn ved ferdsel i forbindelse med prøvetaking under hekketiden.
- Prøvetakingen skal kun skje ved bruk av metoder og utstyr som beskrevet i den originale søknaden til forskningsprosjektet. Utstyr som benyttes i prosjektet skal rengjøres før og etter bruk i reservatene for å hindre spredning av fremmede arter.

- Det skal ikke felles trær innenfor naturreservatene. Stokker som skal brukes i prosjektet skal hentes fra områder i direkte nærhet til reservatene for å forhindre importering av arter som ikke er stedegne. Hogst av trær må avklares med grunneier før dette påbegynnes.
- Ved endt prøvetaking av jord skal hull tråkkes/dekkes til slik at det ikke etterlates åpne hull i reservatene.
- Registreringer av arter skal legges inn i Artskart fra Artsdatabanken slik at ny artskunnskap blir gjort tilgjengelig for både forvaltningsmyndighet og allmennheten. En rapport med resultatene fra forskningsprosjektet skal sendes til Statsforvalteren på sfovpost@statsforvalteren.no.
- Ved prosjektets slutt skal alt av utstyr og midlertidige innretninger (f.eks. strøposer) fjernes fra naturreservatene. Stokker som er fraktet inn i reservatene i forbindelse med arbeidspakke 5 skal bli liggende igjen ved prosjektets slutt, og etterlates så naturlig i terrenget som praktisk mulig for å ikke legge igjen spor av forskningsaktiviteten.
- Det gis tillatelse til **én tur med helikopter per lokalitet** med eldre produksjonsskog i Blåfjell naturreservat samt Skotjernfjellet og Snellingsrøysene naturreservat **før 15. mars** for frakt av stokker til arbeidspakke 5. Helikopter skal kun brukes der det ikke er mulig å frakte inn stokkene på annet vis. Rute og tidspunkt for lavtflyging med helikopter skal sendes til godkjenning til Statsforvalteren før flygingen igangsettes. Det skal føres kjørerapport for flygingen som viser når, hvor og antall turer med helikopter. Rapporten skal sendes inn til Statsforvalteren ved endt flyging.
- Tiltaket skal utføres innen 31.12.2024.
- Denne tillatelsen skal være tilgjengelig i felt, og kunne forevises oppsyn og politi.

Statsforvalteren har bare vurdert søknaden etter verneforskriften. Vi forutsetter at det innhentes tillatelser etter annet lovverk om nødvendig. Statsforvalteren vil eventuelt kunne komme inn igjen i saken i den forbindelse.

Klageadgang
Du kan klage på dette vedtaket til Miljødirektoratet innen tre uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. Klagen må inneholde opplysninger om hvilket vedtak som påklages, årsaken til klagen, hvilke endringer som ønskes og eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurdering av klagen. Partene i saken har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Den som klager kan be om at iverksettelsen av vedtaket utsettes.

Med hilsen

Ellen Lien
seksjonssjef
Klima- og miljøvernavdelingen

Tonje Katrine Vaage
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent